

Onemocnění urogenitálního traktu

Mgr. Štěpánka Vybíralová

Onemocnění urogenitálního traktu

- u dětí zahrnují širokou škálu problémů, které mohou postihnout močový systém a pohlavní orgány
- u některých dětí se onemocnění urogenitálního traktu mohou objevit již v novorozeneckém věku, zatímco jiné se rozvíjejí během dětství
- včasná diagnostika a léčba jsou klíčové pro prevenci dlouhodobých následků

VVV močových cest

Vrozené vývojové vady močových cest

- patří mezi nejčastější vrozené vývojové vady (až tři procenta)
- celá řada vrozených vývojových vad (VVV) ledvin a močovodů s sebou nepřináší poruchu funkce, a proto není potřeba je léčit
- jedná se zejména o některé změny tvaru a polohy, zdvojení dutého systému ledvin a močovodů
- některé vrozené vývojové vady jsou neslučitelné se životem (oboustranné chybění – ageneze ledvin)

Vezikoureterální reflux

= zpětný průnik moči z močového měchýře do močovodu a ledviny

- vedoucí u pokročilých refluxů k dilataci (rozšíření) močovodu a dutého systému ledviny
- ve většině případů spojené s vrozenou nedostatečností uzávěrového mechanismu ve stěně močového měchýře
- u některých dětí vzniká reflux druhotně do normálního ústí
- je způsoben jiným postižením, spojeným ve většině případů s vyššími tlaky uvnitř močového měchýře
- může probíhat bez příznaků, ale ve většině případů ohrožuje opakovanými infekcemi močových cest, ztrátou funkce ledviny a druhotně poruchou funkce dolních močových cest

Exstrofie močového měchýře

= velmi závažný defekt přední stěny břišní, kdy neúplně vytvořený močový měchýř je součástí přední stěny břišní do podoby malého terčíku potaženého sliznicí, do kterého ústí močovody, v podbřišku dítěte

- moč vytéká z močovodů rovnou na přední stěnu břišní
- vada je spojená s deformací genitálu, poruchou spojení stydké kosti a dalšími defekty
- vyskytuje se pouze zřídka

Uretrokéla

= slizniční přepážka ve vyústění močovodu do močového měchýře, která se postupně hydrostatickým tlakem moči (městnající se nad touto překážkou v močových cestách) vyklenuje do močového měchýře

- způsobuje městnání moči v horních močových cestách

Chlopeň zadní močové trubice

- vada je vázána na mužské pohlaví
- je tvořena slizničními řasami v močové trubici v místě budoucí prostaty
- klinicky závažnější forma může způsobit těžkou překážku v močových cestách spojenou s poruchou odtoku moči, vedoucí již před narozením dítěte v mnoha případech k postižení funkce ledvin, ohrožující mimo jiné miminko těžkou celkovou infekcí a metabolickým rozvratem
- klinicky méně závažná forma se projevuje většinou v předškolním či školním věku úporným pomočováním, obtížným močením, infekcemi močových cest a podobně

Infekce močových cest

Infekce močových cest

- jedny z nejčastějších onemocnění u dětí
- mohou postihnout jak dolní (močový měchýř, močová trubice), tak horní (ledviny) části močového traktu

Příčiny

- Escherichia coli (E. coli) je hlavní patogen
- další bakterie - Klebsiella, Proteus, Enterococcus
- anatomické abnormality močového traktu (např. vesikoureterální reflux)

Příznaky

Dolní IMC (cystitida)

- dysurie
- časté a bolestivé močení
- hematurie
- moč s nepříjemným zápachem

Horní IMC (pyelonefritida)

- horečka
- bolest v oblasti ledvin
- zvracení
- únava

Vyšetřovací metody

- uroanalýza - prvotní test pro detekci přítomnosti bílkovin, leukocytů, nitritů a krve
- kultivace moči - identifikace patogenu a stanovení citlivosti na antibiotika
- ultrazvuk ledvin a močového měchýře - pro detekci strukturálních abnormalit nebo zbytkového moči

Léčba

- antibiotická léčba (např. nitrofurantoin, cefalosporiny, amoxicilin)
- u těžších infekcí nebo pyelonefritidy může být nutná hospitalizace a intravenózní antibiotika
- v případě anatomických abnormalit může být nutná chirurgická léčba (např. při vesikoureterálním refluxu)

Ošetrovatelská péče

Podpora a edukace rodičů

- instrukce o správné hygieně, zejména u dívek (otírání od předu dozadu), aby se předešlo šíření bakterií do močového traktu
- doporučení dostatečného příjmu tekutin k podpoře močení a "propláchnutí" močového traktu
- u pozornosti na prevenci infekcí, zejména po koupání v bazénu, změnách hygienických návyků nebo při použití nedostatečně čisté spodní prádla

Monitorování symptomů

- sledování změn v chování dítěte (např. pokud se objeví známky bolesti nebo podrážděnosti při močení)
- monitorování reakce na léčbu antibiotiky (např. sledování výskytu nežádoucích účinků léků)

Ošetrovatelská péče

Podpora a motivace k pravidelnému močení

- rodičům je doporučeno, aby dítě pravidelně vyprázdňovalo močový měchýř, což pomáhá předcházet stagnaci moči, která může vést k infekci
- povzbuzování k častému močení během dne, zejména v případě infekcí močového měchýře

Sledování účinnosti antibiotik

- ošetrovatelský personál monitoruje účinky léčby a v případě zhoršení stavu informuje lékaře

Psychosociální podpora

- pomoc s ujištěním rodičů, že IMC je běžná a že antibiotika jsou účinná, pokud jsou užívána správně
- poskytnutí informací o prevenci opakovaných infekcí

Enuréza

Enuréza

= neúmyslné pomočování během spánku po pátém roce života

Příčiny

Primární enuréza

- genetická predispozice
- opožděná schopnost kontroly močového měchýře během spánku

Sekundární enuréza

- psychologické faktory (např. stres, trauma)
- infekce močových cest,
- změny v prostředí (např. školní změny)

Příznaky

- pomočování ve spánku nejméně 2-3x týdně

Vyšetřovací metody

- mikční deník - záznam o frekvenci močení a nočních nehodách
- uroanalýza a kultivace moči - pro zjištění infekce nebo jiných abnormalit
- ultrazvuk močového měchýře - vyloučení anatomických problémů nebo zbytkové moči

Léčba

- behaviorální terapie - noční alarmy, motivace a pozitivní posilování
- Desmopresin - hormonální léčba pro zvýšení koncentrace moči v noci
- anticholinergní léky - v případě neurogenního močového měchýře
- psychoterapie - u dětí se sekundární enurézou spojenou s psychickými problémy

Ošetřovatelská péče

Podpora rodičů

- poskytování informací o možných příčinách enurézy a doporučení pro zajištění pohodlí dítěte (povzbuzení k nezneklidnění)
- doporučení pro odstranění psychických a environmentálních stresorů (např. změna školy, rodinné problémy)

Zajištění nočních hygienických podmínek

- doporučení používání speciálních ochranných podložek nebo nepropustného povlečení pro snadnější zvládnání nočních nehod
- rodičům je doporučeno být trpělivý a udržovat pravidelný režim při výchově dítěte k suchu v noci (např. včasné vykonání potřeby před spaním)

Ošetrovatelská péče

Psychosociální podpora

- udržování pozitivního přístupu k léčbě, podporování dítěte v dosažení cílů (suché noci)
- vyhýbání se trestům nebo negativnímu hodnocení, což by mohlo způsobit stres a zhoršení enurézy

Sledování efektivity léčby

- pomoc při zaznamenávání účinnosti léčby (např. s použitím mikčnického deníku nebo aplikace)
- v případě použití desmopresinu nebo jiných farmakologických přípravků, sledování účinnosti a nežádoucích účinků

Podpora behaviorální terapie

- u dítěte, které využívá noční alarm, sledování pravidelného používání a motivace k udržení motivace

Hydronefróza

Hydronefróza

= stav, kdy dochází k zvětšení ledvin v důsledku nahromadění moči, často způsobené obstrukcí močového traktu

Příčiny

- obstrukce močového traktu - zúžení močovodu nebo močové pánvičky
- vesikoureterální reflux - moč se vrací zpět do ledvin
- anatomické abnormality - například abnormality ve vývoji močového traktu

Příznaky

- bolest břicha
- otoky
- časté močové infekce
- u novorozenců může být příznakem neprospívání nebo apatie

Vyšetřovací metody

- ultrazvuk ledvin - základní metoda pro detekci zvětšení ledvin
- mikční cystografie - určuje přítomnost refluxu moči
- renografie - posouzení funkce ledvin a obstrukce močového traktu

Léčba

- chirurgická léčba - v případě obstrukcí nebo refluxu moči (např. pyeloplastika, reimplantace močovodu)
- antibiotická prevence - u některých dětí s vrozenými abnormalitami je nutné podávat dlouhodobá antibiotika pro prevenci infekcí

Ošetrovatelská péče

Podpora při diagnostických vyšetřeních

- pomoc při přípravě na vyšetření (ultrazvuk, mikční cystografie)
- poskytnutí informací o tom, co mohou očekávat během vyšetření
- pomoc při zajištění pohodlí dítěte a minimalizování stresu před a během vyšetření

Podpora při léčbě

- po operaci (např. pyeloplastika) je nezbytné sledovat stav dítěte po anestezii, monitorovat vylučování moči, příznaky infekce a bolesti
- podávání předepsaných léků, sledování dávkování a účinků farmakoterapie

Ošetrovatelská péče

Podpora edukace rodičů

- vysvětlení důležitosti sledování příznaků infekce močových cest (např. horečka, bolest při močení), která může být komplikací hydronefrózy
- doporučení prevence močových infekcí (např. zajištění hygieny, správný pitný režim)

Psychosociální podpora pro rodinu

- podpora rodiny při emocionálním zpracování diagnózy a léčby hydronefrózy
- poskytnutí informací o prognóze a podpoře během dlouhodobé léčby nebo sledování

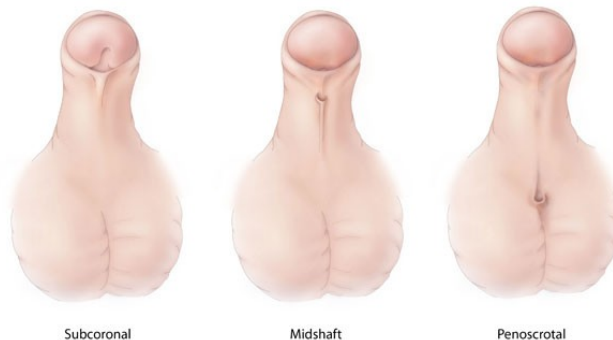
Monitorování stavu dítěte

- kontrola vylučování moči a sledování známek zhoršení zdravotního stavu (např. snížený objem moči, zvýšená bolest)
- pravidelná kontrola pacientova stavu, zejména po chirurgických zákrocích, aby se předešlo komplikacím

Onemocnění pohlavního ústrojí chlapců

Hypospadie

- defekt vývoje konečného úseku močové trubice na spodní straně penisu spojený s poruchou uzávěru, rozštěpem žaludu a předkožky, ohybem penisu směrem dolů a u pokročilých forem i rozštěpem šourku
- nejpokročilejší podoby této vady, naštěstí velmi řídké, mohou být důvodem pátrat po genetickém pohlaví jedince, neboť se svým vzhledem blíží až ženskému genitálu

Retence varlete, kryptorchismus

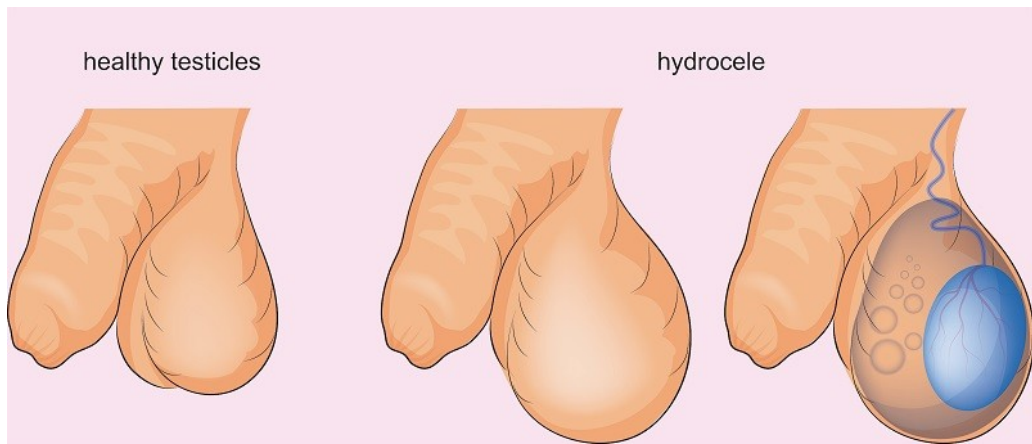
= retence varlete je stav, kdy varle nesešoupí až do šourku, ale je zjistitelné nejčastěji v tříselném kanálu nebo pod ním, před vstupem do šourku

- pojem kryptorchismus charakterizuje v širším slova smyslu stav, kdy varle nelze klasickými vyšetřovacími metodami nalézt, přetrvávání tohoto stavu je spojeno zejména s poruchou funkce varlete (tvorba spermií), zvyšuje onkologické riziko

Hydrokéla

= zvýšená náplň skrota tekutinou, která je v časném dětském věku spojena s přetrvávajícím spojením dutiny šourku jemným kanálkem procházejícím tříslem s dutinou břišní

- tento stav u klasické hydrokély neohrožuje funkci varlete, je spíše problémem estetickým a v případě extrémně velkých hydrokél i mechanickým (tah, obtíže při chůzi, ...)

Fimóza a konglutinace předkožky

- fimóza je prstencovité zúžení vchodu do předkožkového vaku, které brání přetažení předkožky
- v časném dětství v kombinaci s konglutinacemi
- v pozdějším věku vzniká fimóza druhotně většinou v souvislosti s poraněním či opakovanými záněty
- konglutinace jsou stavy přirozeného slepení povrchu žaludu a předkožky, přetrvávající po porodu měsíce někdy i roky, chlapce neohrožují, pokud nedojde k zánětu mázku (smegma), který je produkován fyziologicky do vaku předkožky

Varikokéla

= onemocnění charakteristické rozšířením žil semenného provazce do podoby uzlů v horní polovině šourku

- je spojeno se stagnací žilní krve v šourku, což může vést k přehřívání obsahu šourku a k hromadění odpadových produktů metabolismu
- je způsobeno nejčastěji cévní nedostatečností do podoby křečových žil
- při souhře nepříznivých faktorů může vést k poruše produkce spermií se snížením plodnosti postiženého muže s atrofizací varlete
- je ve většině případů nebolestivé a na první pohled se zdá být pouze kosmetickým defektem

Torze varlete

= akutní stav vzniklý otočením varlete uvnitř šourku kolem své podélné osy

- vede k zaškrcení cév v semenném provazci provázeným většinou intenzivní bolestí šourku a podbřišku zarudnutím a otokem šourku a varlete spojeným se zvětšením a zatvrdnutím obsahu šourku
- není-li stav do tří až pěti hodin vyřešen, varle odumírá
- nejprve zaniká spermiogenní epitel, následně ostatní struktury

Zánět předkožkového vaku

balanitis

- většinou velmi rychle probíhající infekce spojená se zarudnutím, otokem a často hnisavým výtokem z předkožkového vaku
- jedná se o akutní stav, který je navíc často komplikovaný tím, že pacient není schopen se vymočit nebo močí s výraznými obtížemi
- předkožku často nelze přetáhnout
- balanitida postihuje daleko častěji děti s fimozou a přetrvávajícími konglutinacemi předkožky